

RIJEČ ORGANIZATORA

Ususret tisućušetotoj obljetnici smrti jedne od najznamenitijih osoba crkvene povijesti, svetoga Jeronima Dalmatinca (Stridon, oko 347. – Betlehem, 30. IX. 420.) potrebno je i na nacionalnoj kulturnoj i znanstvenoj sceni pokrenuti raspravu i dopuniti do sada dostupne spoznaje. Sv. je Jeronim osobito zapamćen kao priređivač prijevoda novozavjetnih tekstova koji su rezultirali latinskom redakcijom *Vulgata*. Rođen u antičkom Stridonu na razmeđi provincija Dalmacije i Panonije, oduvijek se dovodio u svezu s hrvatskim kulturnim prostorom. Stoga ne čudi da su u XV. stoljeću hrvatski glagoljaši Svetoga Jeronima povezivali s ćirilometodskom baštinom, a smatrajući ga sunarodnjakom pripisivali su mu i autorstvo glagoljice kako bi ishodili njezinu upotrebu u bogoslužju. Nadalje, Svetojeronimske su institucije, kao zametak Papinskoga Hrvatskoga Zavoda Svetoga Jeronima, već u XV. stoljeću postale središtem hrvatske intelektualne misli u Rimu, a u dugoj povjesnici Zavoda oslikava se duhovni odnos Hrvata sa sv. Jeronimom. Papa Leon XIII. u pismu *Slavorum gentem* iz 1901. evocira osnutak Zavoda i prisjeća se svojega prethodnika Nikole V. koji je zbog pobožnosti prema sv. Jeronimu i dobrohotnosti prema hrvatskomu narodu, iz kojega je i sam potekao, bulom *Piis fidelium votis* 1453. utemeljio Hrvatima gostinjac i kaptol pod zaštitom toga Sveca.

Fakultet hrvatskih studija odlučio je povodom Dana Fakulteta i 1600. godišnjice svečeve smrti, 11. prosinca 2020., organizirati jednodnevni znanstveni skup na kojem će se na interdisciplinarnan način iznova osvijetliti život i djelo Svetca za kojega Vatroslav Jagić kaže da je *naš Dalmatin, on je dika, pošten'je i slava i svitla krana harvackoga jazika*.

Organizacijski odbor

P R O G R A M

- 10.00** **Otvaranje znanstvenoga skupa i pozdravna riječ dekana
Fakulteta hrvatskih studija prof. dr. sc. Pave Barišića**
- Pozdravna riječ Prodekana za znanost izv. prof. dr. sc. Ive
Džinića**
- Pozdravna riječ u ime Organizacijskoga odbora**
-
- 10.30** **PRVA SESIJA**
- Predsjedatelj: Petar Ušković Croata*
-
- 10.30 – 10.50** **Msgr. Jure Bogdan**
Hrvatske svetojeronimske ustanove u Rimu
-
- 10.50 – 11.10.** **Prof. emer. dr. sc. Alojz Jembrih**
*Lik sv. Jeronima u Vramčevoj »Postili«
(1586.)*
-
- 11.10 – 11.30** **Prof. dr. sc. Mirjana Matijević Sokol**
*Splitski evangelijarij – naša najstarija
knjiga*

11.30 – 11.50 Prof. dr. sc. Slobodan Prosperov Novak
*Sveti Jeronim i žensko čitateljstvo njegova
doba*

11.50 – 12.10 Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić
Jeronimova osjetljivost za prijateljstvo

**12.10 – 12.30 Izv. prof. dr. sc. Viktorija Franić Tomić,
Dr. sc. Vesna Tadjina**
*»Knjiga o Juditi« u tumačenju svetoga Jeronima
Marka Marulića*

13.00 – 14.00 STANKA ZA RUČAK

14.00 DRUGA SESIJA

Predsjeda: Vlatko Smiljanić

**14.00 – 14.20 Prof. dr. sc. Stjepan Ćosić, Mate Božić, mag. educ. hist. et
phil.**
Sveti Jeronim u heraldičkoj simbolici

14.20 – 14.40 Izv. prof. dr. sc. Ivo Džinić
Značaj sv. Jeronima za Erazmov humanizam

14.40 – 15.00 Dr. sc. Daniel Premerl
*Ikonografija svetoga Jeronima kao tvorca
glagoljice*

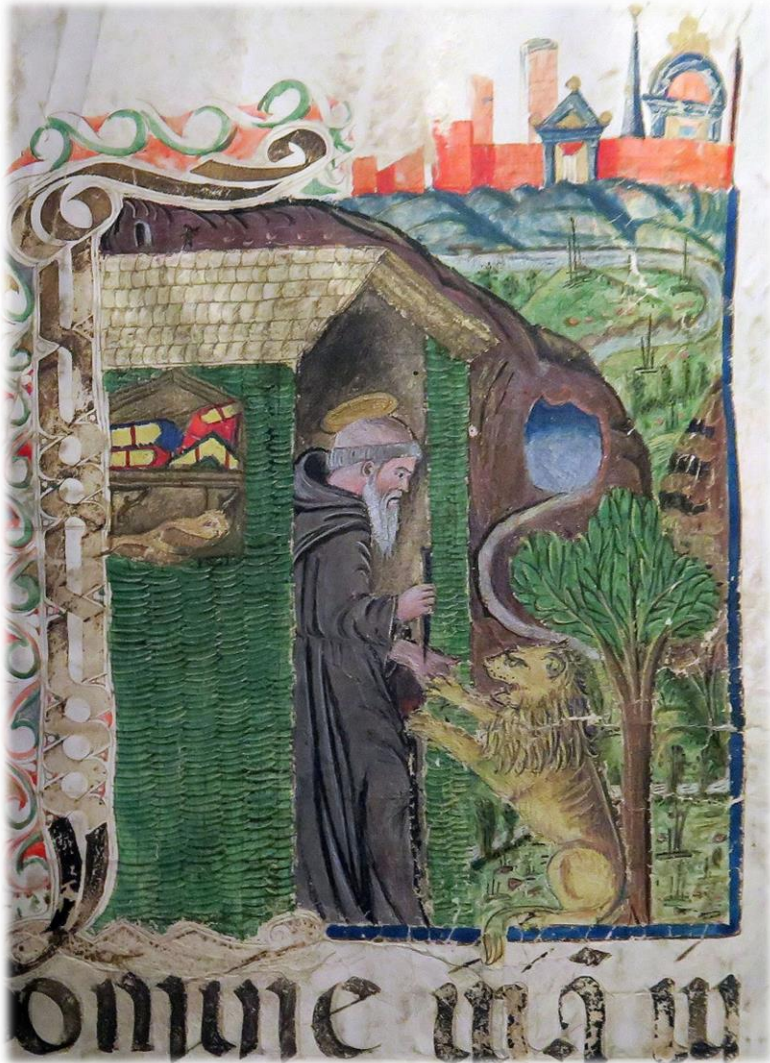
15.00 – 15.20 Doc. dr. sc. Lucija Krešić Nacevski

»Sancta simplicitas« kao mjera Jeronimovog prevođenja

15.20 – 15.40 Petar Ušković Croata, mag. educ. philol. Lat. et Croat. Lat.

*Civis Tarsaticensis – teze Mate Suića o rodnom mjestu sv.
Jeronima*

15.40 - 16.30 RASPRAVA I ZAVRŠNA RIJEČ

Sv. Jeronim i lav, minijatura u franjevačkom psaltiru, konac 15. st. Dubrovnik, Knjižnica samostana male braće

SAŽETCI IZLAGANJA

Msgr. Jure Bogdan

Vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj
adeodatuscroaticum@gmail.com

Hrvatske svetojeronimske ustanove u Rimu

Papa Nikola V., na molbu svećenika Jeronima iz Potomja s poluotoka Pelješca, apostolskim pismom *Piis fidelium votis* 21. travnja 1453. dodjeljuje udruzi pobožnih Hrvata ruševnu crkvicu svete Marine u Rimu, pokraj mauzoleja rimskog cara Augusta. Oni su crkvicu posvetili "najvećem naučitelju u izlaganju Svetog Pisma", sv. Jeronimu, Dalmatincu rodnom iz Stridona. Uz crkvu su izgradili gostinjac i bolnicu.

Papa Pio V. uzdigao je crkvu sv. Jeronima na kardinalski naslov 1566. godine. Treći kardinal naslovnik postao je 1570. Felice Peretti iz Montalta (1521-1590), „potomak jedne hrvatske obitelji iz Dalmacije“, kasnije papa Siksto V. On je izgradio današnju Hrvatsku crkvu svetog Jeronima u Rimu, završenu 1589. godine.

Da osigura budućnost crkvi, ustanovio je Ilirski kaptol za svećenike koji dolaze iz ilirskih krajeva koji su morali poznavati hrvatski jezik koji je u buli nazvan ilirskim. A kad je nastao problem što je to ilirski, „pošto su marljivo odvagnuli riječi i misao najvišega svećenika, došli su do zaključka da se pod ilirskom pokrajinom u istinitom i pravom smislu razumije Dalmacija, koje su dijelovi Hrvatska, Bosna i Slavonija“. O važnosti i dalekosežnosti presude Svete Rote iz 1655. godine prosuđuje Radoslav Katičić: „Oslonjena na ustanove sv. Jeronima u Rimu tu se kao *natio Illyrica* dvjestodvadeset godina prije preporoda pojmovno i pravno konstituira hrvatska nacija“.

Pod vodstvom Ivana Lucića Trogirana († 1679) i Stjepana Gradića Dubrovčanina († 1683), izradili su zemljopisnu kartu hrvatskih (ilirskih) zemalja. Povjesničar Josip Burić istražio je 115 imena svećenika kanonika koji su djelovali pri crkvi sv. Jeronima od 1589. do ukinuća Kaptola 1901. godine.

Od samog početka 1453. pa sve do 1901. pri Svetom Jeronimu djeluje Ilirska (Hrvatska) bratovština. U crkvi sv. Jeronima počivaju zemni ostaci mnogih znamenitih članova Bratovštine, tako da se ova crkva drži posebnim nacionalnim središtem i mauzolejem.

27. veljače 1790. godine papa Pijo VI. uspostavio je Zavod za odgoj hrvatskih mladića za svećenike iz svih hrvatskih biskupija koje su dotad imale pravo na svetojeronimske ustanove. Zavod je djelovao uz velike poteškoće i prekide do 1901. godine. U dogovoru s hrvatskim biskupima papa Leon XIII., 1. kolovoza 1901. godine, apostolskim breveom *Slavorum gentem* dokida dotadašnje svetojeronimske ustanove i uspostavlja *Svetojeronimski svećenički zavod za hrvatski narod*. Uz velike početne teškoće, svećenički Zavod djeluje u kontinuitetu od 1924. do danas. Kroz njega je prošlo više od 400 hrvatskih svećenika postdiplomaca podrijetlom iz svih hrvatskih (nad)biskupija. Papa Pavao VI. promijenio je 1972. godine ime Zavoda u *Papinski hrvatski Zavod svetoga Jeronima*.

Prof. emer. dr. sc. Alojz Jembrih

Fakultet hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu
ajembrih@hrstud.hr

Lik sv. Jeronima u Vramčevoj *Postili* (1586.)

U radu je riječ o djelima u kojima se spominje sv. Jeronim i mjesto njegova rođenja kao i o legendi u kojoj se on spominje kao iznalazač hrvatske glagoljice. Upravo iz toga Jeronimova navodnog „autorstva“ glagoljice spominje ga i Antun Vramec (o. 1538. - 1587./8.) u svojoj *Kronici* (1578.) i *Postilli* (1586.). U vezi s Jeronimovim glagoljaškim projektom Vramec također slijedi glagoljašku tradiciju o njegovom izmišljenom pronalasku glagoljice, iako su „tu predaju znanstvenici uglavnom sasvim odbacili kao lišenu historijske podloge.“ (Katičić). U *Postilli* (1586.) Vramec sv. Jeronima uvrštava među svece koji se štiju u Zagrebačkoj biskupiji prema zagrebačkom liturgijskom kalendaru. U Zagrebačkoj biskupiji se on časti od 1447. godine temeljem Bule

pape Nikole V. koji je odobrio da se u Štrigovi u Međimruju, časti i slavi sv. Jeronim. Budući da je riječ o svecu, Vramec na blagdan sv. Jeronima 30. rujna, u *Postilli* upućuje da se u za vrijeme mise čita isto evanđelje kao i na blagdan sv. Gregura pape, to jest evanđelje po Mt, 13-19. Kao tekst homilije Vramec predočuje Jeronimov životopis u skraćenom obliku. Tako je slušatelj na misi, kojoj je nazočio, *Na god svetoga Hieronima doktora*, mogao saznati tko je bio on i po čemu je zaslužan za katoličku crkvu. Dakako, na kraju je i Vramec naveo da je Jeronim „spravil pismo glagolsko materinim jezikom svojim.“ U radu se još spominje kronološki slijed navođenja iste pretpostavke kod glagoljaša i u nekim glagoljskim knjigama. Uz to je još riječ i o mjestu Jeronimova rođenja, pri čemu se afirmira knjiga pavlina Josipa Bedekovića iz 1752. koja je danas dostupna u hrvatskom prijevodu u kojoj autor opširno piše o sv. Jeronimu kao i mjestu njegova rođenja. Dakle radi se o knjizi koja se nikako ne može mimoći u 1600. obljetnici Jeronimove smrti (2020.).

Prof. dr. sc. Mirjana Matijević Sokol

Fakultet hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu
m.matijevic.sokol@gmail.hr

Splitski evangelijarij – naša najstarija knjiga

Prigodom obilježavanja obljetnice smrti sv. Jeronima osvrćem se na kodeks poznat pod imenom *Evangeliarium Spalatense* (Splitski evangelijarij). *Splitski evangelijarij* je najstarija knjiga odnosno kodeks u Hrvatskoj. Čuva se u riznici splitske katedrale. Pripada ne brojnoj skupinu kodeksa preko kojih se rekonstruira tekst *Vulgate*. Sadrži tekstove četiriju evanđelja s prolozima i kapitulacijom te vrlo važne kasnije umetke. Osnovni tekst pisan je poluuncijalom, pismom rimske epohe nastalim u V. st. Poluuncijalom i sličnom uncijalom pisani su kodeksi kršćanskog sadržaja, poglavito *Vulgate* pa se ona nazivaju zbog toga i apostolskim pismima. Nedavno je priređeno kritičko izdanje ES. U izlaganju ću se osvrnuti na glavne aspekte ovog kodeksa u

europskom kontekstu te njegove specifičnosti koje omogućuju *ex silentio* iščitavanje vremena i mjesta njegova nastanka. U dugogodišnjoj znanstvenoj raspravi neki su znanstvenici dokazivali salonitansko podrijetlo ES, ali ipak je prevladalo mišljenje da je on produkt velikih skriptorija na italском tlu što se argumentira paleografskom i jezičnom analizom. Rezultati ovih istraživanja određuju i povijesni kontekst i razloge zašto ovaj kodeks dolazi u Split te koja je njegova kulturološka i povijesna važnost

Prof. dr. sc. Slobodan Prosperov Novak

Akademija dramskih umjetnosti
Sveučilišta u Zagrebu
spn@adu.hr

Sveti Jeronim i žensko čitateljstvo njegova doba

U ovom radu autor polazi od Jeronimovog ranog čitanja u svoje vrijeme slavnog Atanazijevog *Života svetoga Antuna* (Βίος καὶ Πολιτεία Πατρὸς Ἀντωνίου, *Vita Antonii*). Ta na grčkom jeziku napisana knjiga još je za života piščeva, a time i Jeronimova, postala pravim književnim hitom svoga vremena. Taj priručnik askeze na latinski jezik preveo je Jeronimov prijatelj Evagrije iz Antiohije. U Atanazijevoj knjizi stvorena je hagiografska naracija u kojoj se na dinamičan način izmjenjuju opisi asketskih duhovnih vježbi sa svečevom pustinjskom borbom s demonima. Atanazijeva knjiga bila je omiljeno štivo aventinskih udovica u čijem se krugu nakon svoga povratka iz Kalcidejske pustinje susreo u vrijeme svoga boravka u Rimu sveti Jeronim. Suočen s Atanazijevim uspjehom Dalmatinac je odlučio na temelju prethodnih vlastitih istraživanja u svojevrstnoj skrivenoj književnoj polemici suprostaviti Atanazijevoj uspješnici život jednog još starijeg pustinskog askete. Jeronim je naime uspio istražiti život svetoga Pavla Pustinjaka koji je u stvarnosti, a što prije Jeronima nije bilo poznato, bio učiteljem Atanazijevom svetomu Antoniju pa mu je prirodom stvari kronološki prethodio. Svojim Životom svetoga Pavla Pustinjaka Jeronim je postigao ono što se danas u književnoj i novinarskoj

praksi naziva *scoop*, stvorio je medijsku senzaciju koja je na svoj način zamračila uspjeh prethodnog djela jer mu je otela draž premijernosti. Autor u svom radu interpretira pojavu ove Jeronimove asketske Vitae pri čemu naglašava kako je ona prije svega bila namijenjena rimskoj čitateljskoj publici, pretežito ženama među kojom su dominirale udovice koje su poput Jeronimove prijateljice svete Paole i njezinih kćeri izabrale askezu kao ekskluzivni iskaz kršćanske vjere. Taj njihov vjernički izbor Jeronim je doveo u vezu s potrebom iskorjenjivanja običaja da u zajedničkom kućanstvu s rimskim svećenicima žive žene koje su se nazivale agapette a što je, prema Jeronimu, stvaralo društvenu praksu koju je trebalo žestoko osuditi. Autor u svom radu prije svega osvjetljava nastanak *Života svetoga Pavla Pustinjaka* i nudi tom hagiografskom djelu svetoga Jeronima primjereni društveni i rodni kontekst.

Prof. dr. sc. Ivan Bodrožić

Katolički bogoslovni fakultet

Sveučilišta u Splitu

ivan.bodrozic@gmail.com

Jeronimova osjetljivost za prijateljstvo

Sveti Jeronim je vrlo intenzivno živio svoje odnose, te je imao kako mnogo prijatelja, tako i neprijatelja. Možda je čak ostao zapamćen po oštrini kojom je znao tretirati bivše prijatelje, no premalo je izišlo na vidjelo da je bio vrlo osjetljiv i tankočutan, te je pokazivao iskrenu potrebu za prijateljima. Prijateljstva je sklapao naročito s onima koji su dijelili isti duhovni ideal monaškoga života koji je i sam izabrao za svoj poziv. Zato je napose cijenio duhovno prijateljstvo koje je smatrao velikom potporom, kao i dužnošću da i sam podupire druge na putu posvećenja i nasljedovanja Krista. Bilo nemoguće propitati iscrpno sva njegova prijateljstva, pa ćemo se u ovom radu ograničiti samo na njegove tekstove koji govore o prijateljstvu. Namjera je istaknuti način na koji je on bio prijatelj, te što je očekivao od prijateljstva i prijatelja. Isto tako izići će na vidjelo koji su bili uvjeti pod kojima je sklapao prijateljstva, kao i okolnosti u kojima ih je razvrgavao.

Izv. prof. dr. sc. Viktorija Franić Tomić

Fakultet hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu
vfranic@hrstud.hr

Dr. sc. Vesna Tudjina

Odsjek za povijesne znanost HAZU
Strossmayerov trg 2
10 000 Zagreb
vesnatg@hazu.hr

***Knjiga o Juditi* u tumačenju svetoga Jeronima i Marka Marulića**

Čitav je niz izravnih veza koje su do danas uspostavljane između tekstova svetoga Jeronima Dalmatinca i njegova hrvatskog sljedbenika i biografa Marka Marulića. Mnoge od njih imaju iznimno značenje za suvremenu filologiju. Među tim poveznicama one koje se odnose na biblijsku *Knjigu o Juditi* imaju zbog Marulićeve spjeva *Judita* posebno značenje. Autorice u ovom radu polaze tragom tih poveznica, najprije od kratkoga Jeronimovoga proslova latinskoj *Knjizi o Juditi*, a onda spomena svete udovice u LIV svečevoj poslanici udovici Furiji. U Jeronimovim spomenima Judite, autorice je posebno zaintrigirala, a onda i potakla, jedna umetnuta rečenica iz Proslova *Knjige o Juditi*. U toj rečenici sveti Jeronim, koji je, inače, u brojnim svojim djelima bio izravno zainteresiran za žensku književnu publiku i njezinu recepciju književnih tekstova, nakon što konstatira da je naracija o Juditi naročito poučna ženama, tvrdi kako ta knjiga što je on upravo prevodi s aramejskog ima isto tako biti namijenjena i muškarcima (*sed et viris imitabilem dedit*). Autorice će u svom radu, polazeći od ove Jeronimove tvrdnje o prirodi biblijske *Knjige o Juditi* i u njoj skrivenoj alegorezi, analizirati složenost teme o Juditi kako u Marulićevom djelu, tako i u ranonovovjekovnoj likovnosti. Nakon analize autorice zaključuju da se u intersekularnom dodiru dvojice pisaca i u ovoj temi, čak i više nego u

nekim drugima, s pravom može ponoviti Marulićev aforizam o Jeronimu koji glasi *Ille meus est, et ego suum*, to jest *on je moj a ja njegov*.

Prof. dr. sc. Stjepan Ćosić

Fakultet hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu
scosic@hrstud.hr

Mate Božić, mag. hist. et phil.

Solin
matefil97@gmail.com

Sveti Jeronim u heraldičkoj simbolici

U izlaganju ćemo objasniti nastanak i uporabu svetojeronimskih simbola u heraldici. Ovisno o temi i ikonografiji Svetome Jeronimu se pripisuje nekoliko atributa. Kao crkveni učitelj najčešće se prikazuje s knjigama, napose s Biblijom ili kao pustinjač odjeven u kostrijet. U skladu s heraldičkim redukcijama, kao Jeronimovi glavni grbovni simboli ustalili su se likovi lava i kardinalskog šešira. Oba se ta lika za Sveca vežu diljem kršćanskoga svijeta. Odabir lava u svečevu grbu je nedvosmislen, a kao Jeronimov simbol u grbu svoga reda, prvi ga počinju koristiti španjolski Jeronimovci. kao Svečev heraldički znamen istodobno se pojavljuje i kardinalski šešir. Njegovu uporabu i moguću povezanost s Jeronimom zamjećujemo u novovjekovnoj formi grba Slovinke marke (Windische Mark) u *ilirskoj heraldici*. Za hrvatsku povijest najzanimljiviji je treći heraldički lik koji susrećemo uz ovog svetog „Dalmatinca“. Riječ je o mladome mjesecu i zvijezdi, poznatim *leljivima*, koja su - poput zasluga za stvaranje glagoljice - Svetome Jeronimu također pripisali Hrvati. Stoga se *leljiva*, povezana sa Svetim Jeronimom kao zaštitnikom Ilirika/Ilirije, koriste isključivo u kontekstu hrvatske heraldičke tradicije.

Paris Nogari: *Apoteoza sv. Jeronima*. Crkva Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima, Rim, 1589–1590.

Humanističkom učenošću prožet *ilirizam* bio je prva predmoderna integracijska ideologija u Hrvata. Njegov se razvoj u drugoj polovici 16. stoljeća može pratiti u krugu hrvatskih intelektualaca i klerika okupljenih oko svetojeronimskih ustanova u Rimu te s njim povezanom skupinom brodovlasničkih rodova iz Dubrovačkoga primorja predvođenih Ohmućevićima. Pojavu grba Ilirije s likovima mladog mjeseca i zvijezde u nekoliko izvora s kraja 16. stoljeća, i povezivanje toga grba sa zaštitnikom Ilirika/Ilirije - Svetim Jeronimom - treba tumačiti kao heraldičku sastavnicu ranonovovjekovnog *ilirizma*. U sklopu antiosmanskih, prozelitskih i obnoviteljskih planova nositelja *ilirizma*, koji su svoje podrijetlo tražili u srednjovjekovnome Bosanskome kraljevstvu, kao srcu Ilirije, taj je grb nastao redukcijom znamenja Gospe Olovske koja se u *ilirskoj heraldici* redovito prikazivala s mlađakom i zvijezdom kao atributima Žene iz Apokalipse.

Polazeći od pogrešnih premisa o autohtonom hrvatskom podrijetlu *leljiva*, njihovu je simboličku uporabu u 19. stoljeću oživio Ljudevit Gaj, vođa modernog Ilirskog pokreta. Krajem 20. stoljeća, pod pogrešnim vidom „najstarijega hrvatskoga grba“, elementi ilirskog heraldičkog znamenja (mlađak i zvijezda) našli su se i na suvremenom grbu i zastavi Republike Hrvatske.

Izv. prof. dr. sc. Ivo Džinić

Fakultet hrvatskih studija

Sveučilišta u Zagrebu

idzinic@hrstud.hr

Značaj sv. Jeronima za Erazmov humanizam

Nizozemski humanist Erazmo Roterdamski uvelike je cijenio Jeronima iz Stridona, ranokršćanskog crkvenog oca i naučitelja, te se između ove dvojice velikana razvila značajna misaona i literarna povezanost. Ta je veza uvelike pridonijela Erazmovoju ranoj formaciji kao humaniste i crkvenog reformatora, te je Jeronim vrlo brzo zauzeo posebno mjesto u njegovim tekstovima i znanstvenim planovima reforme teologije. Jeronim je Erazmu bio istovremeno i glavnom inspiracijom i vodičem u radu na dotjerivanju latinskoga i grčkoga

teksta Novoga zavjeta. Središte cjelokupnog Erazmovog reformskog humanizma bilo je oživljavanje teološkog studija i uspostava istinske teologije (*vera teologia*) po uzoru na ranu Crkvu. Stoga i veza između ovih dvojice velikana predstavlja klasičan primjer preporoda antike i povratka izvorima koji se u osnovi vežu za razdoblje renesanse. U predavanju će se predstaviti svi bitni elementi te uske povezanosti između Erazma i Jeronima i njezino značenje kao podsjetnika povijesnog potencijala za osobnu i kulturnu obnovu.

Dr. sc. Daniel Premerl

Institut za povijest umjetnosti
Ulica grada Vukovara 68, Zagreb
dpremerl@ipu.hr

Ikonografija svetoga Jeronima kao tvorca glagoljice

U izlaganju će se govoriti o malopoznatoj ikonografskoj temi koja svetog Jeronima prikazuje kao tvorca glagoljice. Za sada su uočena tri primjera na kojima je sveti Jeronim prikazan na taj način: na freski u Vatikanskoj knjižnici (1589.; naručitelj je papa Siksto V.), na oltarnoj slici u župnoj crkvi u Kostanjama u Poljicama (slikar Filippo Naldi, 1761.), te na mramornom reljefu stipesa glavnoga oltara u župnoj crkvi u Murteru (altaristi Pio i Vicko Dall'Aqua, 1779.). U izlaganju će se interpretirati narativni izvori te ikonografije, te motivi naručitelja tih umjetničkih djela odnosno poruke koju su njima željeli prenijeti. Ikonografija svetoga Jeronima kao tvorca glagoljice zanimljiva je unutar opće ikonografije velikog sveca iz Stridona, jer je odjek hrvatske srednjovjekovne tradicije dugoga trajanja i europske recepcije. Izlaganje će biti popraćeno kvalitetnim reprodukcijama.

Doc. dr. sc. Lucija Krešić Nacevski

Fakultet hrvatskih studija

Sveučilišta u Zagrebu

lkresic@hrstud.hr

***Sancta simplicitas* kao mjera Jeronimova prevođenja**

Kao izvanrednom poznavatelju grčkog, latinskog i hebrejskog jezika, papa Damas 380 godine svetom Jeronimu postavlja zadatak nad zadacima: revidirati latinske dijelove *Itale* koja je bila dotada u upotrebi, a na temelju grčkih rukopisa koji su mu bili dostupni (Novi Zavjet) i prevesti s hebrejskog i aramejskoga Stari Zavjet. Verzija koja nastaje njegovim prijevodom naziva se Vulgatom, pisana je tzv. vulgarnim, odnosno, pučkim, narodnim jezikom i temelj je kasnijim prijevodima Biblije na narodne jezike.

Smatra se da je sveti Jeronim prevodio gotovo dvadesetak godina, a premda je njegov rad bio i danas jest od iznimne važnosti za cijelo čovječanstvo, nije izbjegao kritike suvremenika. Pitanje koje su mu postavljali uglavnom je bilo vezano za inačicu latinskog jezika kojom se Jeronim služio, odnosno za vulgarni latinitet, koji se smatrao jezikom svjetine. Zašto Jeronim koristi tako priprost i jednostavan jezik (usp. *Trivialis et sordidus sermo est*), jezik lišen ukrasa? Takvim jezikom se ne mogu prevoditi božanske knjige, takav jezik nije prikladan mudrim glavama i daleko je od klasičnog latiniteta kojim su pisani stari rimski klasici.

Svoju metodu prevođenja sv. Jeronim razlaže u poslanici Pamahiju (*Epistula lvii ad Pammachium*, koja se još naziva *Liber de optimo genere interpretandi*) 395-6 godine, nakon što je zbog svojeg način prevođenja optužen da je *falsarius*, vjerojatno od strane Rufina. Glavni argument Jeronima može se sažeti na „ubi et verborum ordo mysterium est, non verbum e verbo, sed sensum exprimere de sensu“, pri čemu se *mysterium* odnosi na ono neizrečeno i skriveno u jeziku.

A što se tiče neizravnog Jeronimovog odgovora svojim zlonamjernim kritičarima, on jednostavno kaže: „Venerationi mihi semper fuit non verbosa rusticitas, sed sancta simplicitas.“

Petar Ušković Croata, mag. educ. philol. Lat. et Croat. Lat.

Fakultet hrvatskih studija

Sveučilišta u Zagrebu

puskovic@hrstud.hr

***Civis Tarsaticensis* – Mate Suić o rodnom mjestu sv. Jeronima**

U radu će biti riječ o raspravi povjesničara Mate Suića iz 1986. godine u kojoj autor donosi književno-povijesnu inventuru različitih teorija o ubicaciji antičkoga Stridona. Polazeći od Jeronimove tvrdnje „natus oppido Stridonis“ iz djela *De viris illustribus*, Suić rekonstruira historijat toga problema i racionalizira odbacivanje „dalmatinske“ teze Frane Bulića začete u vrijeme humanizma smatrajući da je Stridon bio uključen u neku veću teritorijalnu cjelinu tj. *civitas*. Polazeći od najstarijih izvora, preko Tome Arhidakona, recentnih studija te uzimajući u obzir činjenice iz Jeronimova životopisa Suić je sklon tezi da Stridon treba tražiti u radijusu Akvileje, Konkordije i Emone, tj. na području Kvarnera, a najizglednije je da je to područje antičke Tarsatike, današnjega Trsata.

Bilješke:

